

УДК 173.7

Л 61

Ольга ЛИПКА

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ЛЮДИНИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ СІМ'Ї

У статті здійснено огляд світоглядних змін, які відбулися впродовж ХХ ст. у сприйнятті сексуальності, розумінні любові, призначенні сім'ї. Показано, що філософами попередніх століть було закладено підґрунтя для відкидання традиційних цінностей сім'ї. Автор аналізує, які проблеми спричинили ці світоглядні зміни у процесі первинної соціалізації особи, і намагається віднайти шляхи їхнього подолання.

Ключові слова: сім'я, соціалізація, виховання, сексуальна свобода, культура спілкування, любов, відповідальність.

Від народження і до самої смерті людське життя пов'язане з родиною. Це найближча спільнота, в якій ми перебуваємо. Саме тут розпочинається процес виховання і адаптації особи до соціального середовища. Цінність доброго родинного впливу неможливо перебільшити. Проте нині пересічне розуміння важливості родини і відповідальності за взяті на себе зобов'язання значно відрізняється від того, яке панувало серед українців на початку минулого століття. Впродовж віків змінювалися соціальні умови життя народу, але загальне переконання, що сім'я – це основа, фундамент формування особи, залишалося домінуючим. І ось у ХХ ст. усе кардинально змінюється. Щоправда, Україна не є тут винятком – це загальносвітова тенденція.

Актуальність проблем, пов'язаних з сім'єю, підтверджується проведенням Міжнародних конгресів родини, а також численними психологічними, соціологічними, культурологічними, педагогічними та іншими дослідженнями у цій сфері. Зокрема, в Україні Т.П. Руденко здійснила соціально-філософський аналіз сучасної

© Липка Ольга, 2011

української сім'ї та проблем, з якими вона стикається [14], і стверджує, що сім'я була, є і буде важливим інститутом виховання та соціалізації дитини. Автор виявила, що поряд із соціально-економічними умовами, які руйнують інститут шлюбу в Україні, особливого значення набувають чинники психологічні і психофізіологічні. Неміцність деяких молодих сімей була закладена вихованням, пояснювалася невідповідністю до шлюбу, відсутністю основи для міцної сім'ї. Враховуючи висновки Т.П. Руденко, ми намагаємося з'ясувати, які світоглядні зміни ХХ століття “розхитали” фундамент нерозривного подружжя. Вивчаючи уявлення українських старшокласників про майбутню сім'ю, Т.А. Демидова дійшла висновку, що основним механізмом формування уявлень про сім'ю є процес ідентифікації. Сім'я є для людини групою співвідношення, вона ідентифікується з нею, створює і зберігає прийняті в ній погляди, установки, звичаї, зразки поведінки і спілкування [6]. Для нас важливо, що ці положення підтверджують, що первинна соціалізація відбувається саме в сім'ї. Виявити проблеми, які нині виникають у процесі соціалізації, – одне із завдань нашого дослідження.

При Українському Католицькому Університеті у Львові діє Інститут родини та подружнього життя, останнє видання якого здійснено спільно з Інститутом наук про родину Католицького університету у Любліні, і це є свідченням того, що нині проблеми сім'ї вивчаються не лише в Україні. Збірка висвітлює суперечності українського законодавства про захист сім'ї, специфіку польської сімейної системи, проблеми, пов'язані з міграційними процесами тощо. Видання допомагає побачити проблеми сім'ї передусім у правовому контексті. У працях російського вченого Д.В. Іванова [8] і польського Р. Малого [16] простежується історична зміна ставлення до сексуальності та побудови сім'ї, починаючи від ідей Просвітництва, що дає нам можливість виявити “коріння” сексуальної революції ХХ ст. Представники різних конфесій християнства періодично наголошують, наскільки важливо будувати родину на християнських засадах. Адже зради, розлучення, аборти – усе це наслідки переступу заповідей Декалогу. Отже, суспільство загалом та окремі особи принаймні мають нагоду замислитися

над шкалою цінностей і витоками болючих родинних проблем.

Мета цієї статті – показати, як ті світоглядні зміни у сприйнятті сексуальності, розумінні любові, побудові сім'ї, які відбувалися впродовж ХХ ст., впливають на сімейне життя сучасних українців, і, зокрема, на процес соціалізації особи.

Згідно з традиційним визначенням родиною вважається соціальна група, що складається з чоловіка та жінки, які зазвичай перебувають у шлюбі, їхніх дітей (власних або прийнятих) та інших осіб, поєднаних родинними зв'язками з подружжям, кровних родичів, і здійснює свою життєдіяльність на основі спільного економічного, побутового, морально-психологічного укладу, взаємної відповідальності, виховання дітей. Проте нині існують й суттєво інші глумачення родини. Зокрема, Р. Малий вказує на те, що в німецькому праві під родиною розуміється довільний зв'язок людей, які мають дітей [16, 63]. Тут навіть не зазначається, що це зв'язок між чоловіком та жінкою, отож під цю категорію підпадають також гомосексуальні зв'язки (і нині відомі окремі випадки у світі всиновлення дітей гомосексуалістами), що в корені підриває те бачення сім'ї, яке панувало впродовж століть, якщо не сказати тисячоліть. Така світоглядна зміна не відбулася раптово, вона сягає витоків у минуле.

Завдяки християнству у багатьох країнах моногамна сім'я стала загальноприйнятим явищем. Жодна релігія так не наголосувала на святості і нерозривності подружжя, які підтверджуються авторитетом Божого Об'явлення в Новому Заповіті. Зміни у моделі моногамної християнської сім'ї почали вносити мислителі Відродження, а потім доповнювали представники Нового Часу. Так, відділившись від католицизму, протестантизм виключив шлюб з переліку Святих Таїнств і визнав також існування “винятків з правил”, які могли стосуватись передусім королівських родин та знаті. Потім Т. Гоббс у “Левіафані” відкинув ієрархічну модель родини, засновану на авторитеті батька, і говорив про демократичну модель, яка відповідала його баченню нової, демократичної держави. Батько і мати, згідно з Т. Гоббсом, не мали жодного надприродного авторитету, окрім того, який добровільно визнавали діти [16, 64]. А французький просвітник Ж.-Ж. Руссо вважав ідеалом так звану вільну любов, тобто сексуальний

проміскуїтет (з лат. *pro miscuius* “змішаний”) без жодних зобов’язань. Саме його розуміння подружжя як домовленості між двома людьми стало пануючим в епоху Просвітництва. Якщо раніше подружжя санкціонувалося високим авторитетом Бога, то тепер для Бога і Його заповідей не стало місця. За часів Великої Французької революції легалізували розлучення, і ця практика впродовж XVIII – XIX ст. поширилася також в інших європейських державах.

Наша сучасниця І. Гловайська наголошує, що “знищити або знецінити сім’ю означає зробити великий крок у напрямку анулювання любові у світі, в якому ми живемо, а отже просунутися в бік пекла, яке є” [9, 157]. Історично ще одним важливим етапом на шляху підривання авторитету сім’ї була вікторіанська мораль, коли доведене до краю пуританство у подружньому житті породжувало почуття вини та лицемірство. У суспільстві панувало переконання, що публічно говорити про інтимний зв’язок двох людей, зокрема про їхнє сексуальне життя, недопустимо. Вважалося, що це виключно індивідуальна справа кожного, – публічне відокремлювалось від приватного. Поруч з тим було цілком нормально і прийнятно, коли позашлюбні зв’язки вміло приховувалися, що фактично творило подвійні стандарти і призводило до руйнування родини. Така настанова абсолютно протилежна до справді християнського розуміння моногамної сім’ї – подружня зрада завжди є гріхом, переступом шостої заповіді, незалежно від того, явна вона чи прихована. Д.В. Іванов зазначає, що “імпульс емансипації суб’єкта бажань та насолод, заданий ідеями Просвітництва (від Руссо до маркіза де Сада), парадоксальним чином призвів до того, що особисте життя, перетворившись на цінність, стало частиною суспільного життя, так і не ставши цілком інтимним” [8, 57].

У сучасному світі, особливо завдяки мас-медіа, поширюється переконання, що подружня вірність насправді не може існувати, що зміна партнерів – це нормально, природно. Передумовою цього була зокрема теорія З. Фрейда, який пропагував цілковите вивільнення сексуальності, і те, що суспільство приймає приховано, повинно прийматися також і публічно. Сексуальну свободу чоловіка і жінки, яку Просвітництво і Велика Французька революція обстоювали як приватну сферу, З.Фрейд переніс у

публічне життя. Тому його виправдано називають “передвісником сексуальної революції ХХ ст.”. Чималу частку в її здійсненні вніс також Ф. Ніцше. Німецький філософ “витіснив зі стосунків між чоловіком та жінкою найцінніше – вогонь почуттів, які викликаються любов’ю, і замінив їх бруталністю та гедоністичними прагненнями” [16, 73]. Проте З. Фройд ще не дійшов до того, що характеризує сексуальну революцію ХХ ст.: відділення сексуальності від прокреації. На думку Р. Малого, і ми з ним погоджуємося, це здійснили Маркс, Енгельс і Ленін. Вони позбавили світ матерів. Маркс у “Маніфесті” ствердив, що жінка – це “продуктивна машина”. Якщо жінка виконує свої обов’язки матері і дружини, то вона не може заробляти. Розв’язання проблеми – у сексуальній свободі жінки, у тому, що вона може змінювати партнерів [16, 70]. Тому через кілька років після Жовтневої революції було легалізовано аборт. Нині ж засоби масової інформації показують нам лише один бік життя – той, де любов присутня в якості романтичної мрії у різні періоди людського шляху від народження до смерті, а далі – нічого. Всемогутній сурогат любові – сексуальний потяг. “Суспільство витрачає дуже великі кошти на порнографічну індустрію, яка остаточно нищить психіку молодих людей і призводить до різних патологій” [1, 46]. Папа Іван-Павло II в одній з недільних проповідей сказав: “Справжня любов – не невизначене відчуття або сліпа пристрасть. Це – внутрішній стан, що опановує людину. Вона дивиться на інших, не використовуючи їх, а слугуючи їм. Це – здатність радіти з тими, хто радіє, і постраждати з тими, хто страждає. Вона розділяє те, чим кожен володіє так, щоб ніхто не міг бути позбавленим того, що він потребує. Любов, одним словом, подарунок для сім’ї” [2, 137 – 138]. Насправді люди шукають такої глибокої любові, проте, щоб визнати це навіть перед самим собою, треба мати неабияку мужність. Набагато легше і простіше плисти за загальною течією – течією сексуальної свободи.

Сьогодні підлітки швидше дозрівають до шлюбу фізично, проте психічно і духовно вони до нього ще не готові. Ніхто не наголошує, що, за словами П. Гусака, “... кохання породжує потрібну відповідальність: за кохану особу (її життя і благо, духовне, моральне та фізичне здоров’я), за її плідність (здатність бути матір’ю/батьком) і за нове життя – дітей, дарованих Богом

чоловікові та жінці як плід їхнього єднання” [5, 181]. Часто подружжя і сім’я уявляються так, як показують у фільмах. Тому молодь не здатна самостійно приймати рішення та нести відповідальність за інших. А середовищем, де мали б формуватися такі якості, повинна бути сім’я. Адже первинна соціалізація, як зазначає А.І. Кравченко, це сфера міжособистісних відносин, а вторинна соціалізація – це сфера соціальних відносин. Первинна соціалізація відбувається через родину, найближчих друзів. Мета первинної соціалізації – формування в дитини мотивації прив’язання до інших людей, яке проявляється у довір’ї, послуху, бажанні робити їм приємне та добре. Ефективним прийомом первинної соціалізації є поведінка батьків, яка виступає наочним прикладом того, як потрібно вести себе в різних ситуаціях [11, 173]. Нині ж діти часто ростуть у неповних сім’ях або ж їхні батьки перебувають на заробітках, і їхнім вихованням як таким ніхто не цікавиться. Звідки ж візьмуться зразки адекватної поведінки, зразки жертвовної любові і доброти? Д.В. Іванов твердить, що “сімейне виховання зводиться до репродукції сексуальності. У модернізованому суспільстві, де соціалізація усе більше реалізується в межах освітніх та господарських інститутів, сімейне виховання перетворюється на виконання стандартних ролей у рольовій системі “батьки-діти”, яка головним чином забезпечує засвоєння стандартів гендерної поведінки” [8, 36]. Слід погодитись з автором в тому, що у сім’ї передусім засвоюються моделі гендерної поведінки, проте освітні та соціальні інститути не можуть вповні здійснювати первинну соціалізацію, яка так чи інакше відбувається у сім’ї. Вочевидь, через те, що чисельність сучасної сім’ї нині зводиться переважно до трьох-чотирьох людей (батьки-діти), а інші родичі не вважаються членами сім’ї, виховний вплив стає значно меншим.

Проте моральні стосунки в сім’ї накладають глибокий відбиток на все життя людини, оскільки їхній вплив пов’язаний, по-перше, із сильними переживаннями, по-друге, вони постійні, по-третє, в них закладаються підвалини всіх моральних ставлень людини до суспільства, до праці, до інших людей [12]. Папа Іван-Павло II говорив, що сім’я – це великий симпозиум любові, перша школа, дійсно, тривала школа, де людей вчать любити не

за допомогою безплідних ідей, а на основі власного досвіду [2, 138]. І якщо стосунки між батьками не є свідомством любові і взаєморозуміння, то немає нічого дивного в тому, що діти втікають на вулицю, підпадають під вплив ровесників, шукають такого середовища, в якому їм буде затишно, комфортно. Знайти таке середовище нині досить складно. Окрім інтернету, ігрових автоматів і телевізора, більшість підлітків не знає, чим наповнити свій вільний час. Головні норми “внутрішньої культури” спілкування: 1) чини так, як хочеш, щоб чинили щодо тебе інші; 2) виконуй свої обов’язки, домовленості, зобов’язання; 3) будь доброзичливим, намагайся по можливості чинити добро людям, виконувати їхні прохання [10, 679 – 680], – норми, дотримання яких забезпечує нормальне, “здорове” співжиття людей, нині не надто популяризуються. Звичайно, є окремі дитячі і молодіжні організації, зокрема “Пласт”, які намагаються прищепити юнацтву любов до Бога та України, до своєї культури, сформувати почуття відповідальності за свої вчинки, – але, на жаль, їх учасники становлять усе ще малий відсоток від загальної кількості молодого покоління нашої країни.

Якщо подивитися в минуле української родини, то слово “виховувати” в нашій етнопедagoгiці має спільний корінь із словом “ховати” у значенні “оберігати”, відзначаючи цим самим, що для нормального розвитку дитини необхідна захищеність її психіки навіть під час набуття негативного життєвого досвіду, забезпечення умов розвитку дитини на рівні сучасних духовних та економічних вимог. Середньостатистичні українські батьки докладають зусиль, щоб їхня дитина володіла тим, що й інші, “не була гіршою”, і тому школярі мають мобільні телефони, комп’ютери, а з ними і доступ до будь-якої інформації через мережу інтернет. А на те, щоб “оберігати” їх від непотрібної чи шкідливої інформації, часто немає часу. Немає часу допомогти дітям поглиблювати християнські чи принаймні загальні моральні цінності, щоб вони могли застосовувати цей критерій до всього, що пропонує індустрія розваг, щоб вони правильно формулювали питання і знаходили правильні розв’язання тих проблем, які ставлять перед нами сучасні фільми, розважальні програми тощо. Директор Інституту родини і подружнього життя при УКУ Ю. Підлісний ще у 2006 р. зазначав, що

“багатьох проблем можна було б уникнути, а руйнівну силу багатьох інших проблем можна було б применшити завдяки належному висвітленню сімейних справ у шкільній програмі” [13, 83]. Проте ніхто не дослухається до цих порад.

У наших родинах занепала культура спілкування. Значною мірою це зумовлюється тим, що графіки праці чоловіка і дружини можуть не співпадати, часто на приватних фірмах реальний робочий день триває набагато довше, аніж це заявлено офіційно, що вже говорить, якщо хтось один із подружжя місяцями, а то й роками перебуває на заробітках за межами країни. Часто буває так: коли батько/мати йде на роботу, то діти ще сплять, а коли повертається, то вони вже сплять. Інколи для спілкування можуть бути лише вихідні дні. Якщо матеріальні доходи дозволяють, то можна виїхати усією сім’єю на природу чи принаймні кудись разом піти. Але економічна ситуація в Україні така, що кількість тих, хто може собі це дозволити, просто мізерна порівнянні з тими, хто живе на межі виживання, від зарплати до зарплати. Відпочинок переважно розуміється як оглядання телесеріалів чи розважальних програм, спрямованих на те, щоб людина ні про що не думала, нічого не аналізувала. Новини ж світського життя ніби спеціально створені для того, щоб викликати агресію у більшості населення: людям бракує коштів, щоб оплатити комунальні послуги і купити необхідні продукти, а тут показують, скільки тисяч, а то й мільйонів коштує те чи інше вбрання, прикраса і авто. Матеріальні цінності понад усе. А ті, хто ними володіє, – ось приклад для наслідування сучасній молоді.

Українці завжди вважали, що дитинство – найважливіший період життя людини. Виховувати дитину – велике щастя, але в той же час – складна і відповідальна справа: “З родини йде життя людини”, “Не навчив батько, не навчить і дядько”. Піклуватися про малюка починали задовго до народження: ставлення до майбутньої матері в Україні відзначалося неабиякою пошаною. У світогляді наших предків жінка була духовним лідером родини, жрицею домашнього вогнища, живою енциклопедією народних знань про Всесвіт. Весь світ краси: від Великодньої писанки до поховального рушника – був створений її руками. Саме материнська мудрість давала духовну силу, зберігала й передавала ті вічні й незабутні звичаї й

традиції, які супроводжували українця все його життя – від народження й до останнього подиху [12].

Нині ж, через невпорядковані сексуальні відносини, зачаття дитини часто розглядається як “непередбачуваний” чи небажаний наслідок стосунків, які мають давати лише насолоду. Статистика абортів в сучасній Україні підтверджує думку про безвідповідальність партнерів. І про нерозуміння дівчатами важливості материнства, а хлопцями батьківства. Як зазначає Л. Гридковець, “проблема сучасного суспільства полягає в тому, що ми перестали розуміти містерію народження дитини, цінити дивовижу цього акту. Ми безсоромно втручаємося в замисли Творця, поступово перебираючи на себе Його функції. Проте, чим більше ми хочемо стати Богами, тим більше наступні покоління втрачають подобу Божу, вдовольняючись подобою нашою. Ми починаємо вирішувати, коли, як і за яких обставин має народитися дитина” [4, 221]. Мати Тереза з Калькутти, діяльність якої вразила цілий світ, говорила: “Життя зачатої дитини, як і життя нужденника з вулиць Калькутти чи життя дорослої людини, є завжди тим самим життям. Це наше життя... Найбільшою загрозою миру є аборти, бо якщо ми нищимо життя, дароване нам Богом, якщо мати є вбивцею своїх власних дітей, то що говорити про інші злочини чи війни по цілому світу” [7, 202]. Що говорити про плекання любові і доброти у сім’ї, де вчинено аборт, якщо з віком може прийти усвідомлення, що ти залишився живий лише тому, що був перший чи другий, а не третій, що на місці абортіваного могло бути твоє життя.

І ще про один з багатьох аспектів проблеми абортів: матеріальний фактор – брак коштів – дуже часто виступає причиною того, що зачату дитину позбавляють життя. Не так давно українські сім’ї були багато чисельні – мати п’ятеро, шестеро дітей вважалося нормальним. Звичайно ж, передбачалося і те, що кожна дитина – це в майбутньому працівник у домашньому господарстві, це робочі руки і разом з тим опора для батьків у старості. Нині ж українські батьки можуть гарувати по закордонах, а їхні діти з легкістю витрачають ці кошти на дорогий одяг, взуття, мобільні телефони тощо, не маючи уявлення, якою ціною даються ці гроші. Соціалізація у сім’ї включає також прищеплення любові до

праці, усвідомлення того, що праця є джерелом добробуту. Нині ж одні батьки не хочуть відмовляти собі ні в чому, – ось наслідки того, що пропагував Ф.Ніцше; а інші єдиній дитині хочуть дати все найкраще і тим самим плекають її егоїзм, який часто обертається проти них.

Щастя вимірюється не тільки гаманцем, але і духовними цінностями. “У шлюбі найважливішим є не матеріальний бік, а взаємна довіра й відповідальність за прийняте рішення” [1, 49], – наголошує єпископ М.Бучек. Втративши національні сімейні традиції, сучасне українське подружжя намагається копіювати американський спосіб життя – з його прагматичними зв’язками, повною матеріальною незалежністю її членів тощо. Споконвіку в основі української сім’ї були взаємоповага, підтримка, взаєморозуміння. Шлюби укладалися один раз і на все життя. А нині щороку в Україні реєструється близько 400 тисяч шлюбів. А близько 200 тисяч пар – розлучається. Третина сімей розпадається протягом перших чотирьох років шлюбу, а ще через п’ять років розбігаються 30% сімей. І дуже рідко в основі цих розлучень – проблеми, які неможливо розв’язати. Найчастіше це просто небажання зрозуміти та прийняти думку іншого, поступитися, неготовність взяти на себе відповідальність за майбутнє та будувати рівноправні відносини з обранцем, надто висока вимогливість (але чомусь не до себе, а до партнера по шлюбу), звичайні побутові суперечки. Саме об це розбивається сьогодні більшість шлюбів. І, звичайно, не лише в Україні, а в усьому світі [3]. Шукаючи легкого життя, пропагованого засобами мас-медіа, люди наражають себе та своїх дітей на страждання. Донести до свідомості людей, особливо молодих, що любов – це не ейфорійні романтичні почуття, а щоденне самозабуття і дбання про іншу особу – ось завдання для усіх тих, хто причетний до виховання підлітків та молоді, і до тих, хто у будь-який спосіб впливає на формування системи цінностей. “Родина покликана жити взаємною любов’ю та правдою, плекати та зміцнювати повагу, справедливість, лояльність та співпрацю, дух служіння та відкритості до інших, особливо слабших”, – наголошує теперішній Папа Бенедикт XVI [15, 7]. Його устами християнський світ не перестав нагадувати людству про базові моральні цінності, на яких має ґрунтуватися родина, і які слід передавати майбутнім поколінням.

Підсумовуючи, слід сказати, що проблеми, які постають у процесі соціалізації особи, прямо пов'язані зі світоглядними змінами у сфері сексуальності, любові, формуванні сім'ї. З одного боку, шлях до їхнього розв'язання є загальнодержавною справою. Змінювати програми у школах, запроваджувати нові критерії до кінофільмів чи телепередач – компетенція відповідного міністерства чи навіть парламенту. І це поле для подальших досліджень та ґрунтовних законодавчих проєктів. З іншого боку, кожний з нас має свою родину, і те, якою вона буде, яким “мікрокліматом” наповниться, залежить від кожного з нас особисто. Не може хтось стояти осторонь від власної сім'ї і звинувачувати інших, що щось у ній не так. Ті принципи, за якими мали б жити наші діти, слід самому втілювати на практиці.

Література

1. Бучек Мар'ян, еп. Родина – універсальна цінність / XXII Міжнародний конгрес родини “Родина – спільнота любові” (Київ, 9 – 11 травня 2006 р.). – К. : Б.в., 2007. – С. 45 – 50.
2. Вільсон Мерседес Арсу. Природне планування родини / XXII Міжнародний конгрес родини “Родина – спільнота любові” (Київ, 9 – 11 травня 2006 р.). – К. : Б.в., 2007. – С. 121 – 145.
3. Волощенко О. Сучасна українська сім'я [Електронний ресурс]. – Режим доступу до видання: http://dds.com.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=84&Itemid=2.
4. Гридковець Л. Батьки як найважливіше джерело любові / XXII Міжнародний конгрес родини “Родина – спільнота любові” (Київ, 9-11 травня 2006 р.). – К. : Б.в., 2007. – С. 220 – 227.
5. Гусак П. Відповідальність у любові. // XXII Міжнародний конгрес родини “Родина – спільнота любові” (Київ, 9 – 11 травня 2006 р.). – К. : Б.в., 2007. – С. 179 – 185.
6. Демидова Т.А. Особливості формування уявлень про майбутню сім'ю у старшокласників. – Автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.07 / Т.А. Демидова; НПУ ім. М.П. Драгоманова. — К., 2003. – 18 с.
7. Життя Матері Терези / Пер. з польсь. І. Шумади. – Івано-Франківськ : Б.в., 2007. – 252с.
8. Иванов Д.В. Виртуализация общества / Д. В. Иванов. – СПб. : "Петербургское Востоковедение", 2000. – 96 с.
9. Иловайская И. Семья и средства массовой информации. / XX Международный конгресс "Семья на пороге тысячелетия": IX

Международная конференция памяти протоиерея Александра Меня. Москва, 6 – 9 сентября 1999 года. – М. : М.Ф. "Благовест-Медиа", 2000. – С. 155 – 159.

10. Кармин А. Культурология: учебник для студентов. – СПб. : Лань, 2001. – 830 с.

11. Кравченко А.И. Культурология: хрестоматія для высшей школы. – М. : “Академический проект”, 2000. – 640 с.

12. Омельченко А. Фольклор як засіб морально-етичного виховання [Електронний ресурс]. – Режим доступу до видання: http://dds.com.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=83&Itemid=2

13. Підлісний Ю. Суспільство: очікує чи легковажить? / XXII Міжнародний конгрес роліни “Родина – спільнота любові” (Київ, 9 – 11 травня 2006 р.). – К. : Б.В., 2007. – С. 81 – 88.

14. Руденко Т.П. Молода сім'я в сучасній Україні: соціально-філософський аналіз. – Автореф. дис. канд. філософ. наук : 09.00.03 / Т.П. Руденко; АПН України. Ін-т вищ. освіти. – К., 2004. – 18 с.

15. Benedykt XVI. Rodzina szkołą wartości ludzkich i chrześcijańskich. Orędzie Benedykta XVI z okazji VI Światowego spotkania rodzin w Meksyku 17.01.2009 / Studia nad rodziną. – 2009. – 24 – 25 półrocznik 1 – 2. Rok XIII. — Warszawa : W-wo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, 2010. – S. 7 – 9.

16. Maly Radomir. Rodzina i liberalism. / Studia nad rodziną. – 2009. – 24 – 25 półrocznik 1 – 2. Rok XIII. – Warszawa : W-wo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, 2010. – S. 63 – 75.

Ольга Лыпка. Проблемы социализации личности в современной украинской семье. В статье совершен обзор мировоззренческих изменений, произошедших в течение XX века в области сексуальности, понимания любви, предназначения семьи. Указано, что философы предыдущих столетий внесли свою лепту в процесс нивелиции традиционных семейных ценностей. Автор анализирует, какие проблемы в связи с этими изменениями возникли в сфере первичной социализации личности и пытается найти способы преодоления этих проблем.

Ключевые слова: семья, социализация, воспитание, сексуальная свобода, культура общения, любовь, ответственность.

Olha Lypka. Problems of human socialization in modern Ukrainian family. The article is an overview of ideological changes

that occurred during the 20th century in the perception of sexuality, sense of love, mission of family. It is indicated that the philosophers of the previous centuries have contributed to the destruction of traditional family values. The author analyzes which problems caused these changes in the process of primary socialization of a person and tries to find ways to overcome these problems.

Key words: family, socialization, education, sexual freedom, culture of communication, love, responsibility.